

BEHOUDEN & BEWAREN

nieuwsbrief

nummer40 – september 2023

STICHTING DORPSBEHOUD
HARDINXVELD-GIESSENDAM

HET BEHOUDEN WAARD

Soms kan vanzelfsprekendheid een kwalijke zaak zijn. Als je het bijvoorbeeld maar vanzelfsprekend vindt dat er goede wegen zijn in je dorp, maar je niet afvraagt hoe die er gekomen zijn. Of dat je denkt dat het vanzelfsprekend is dat mooie, karakteristieke dingen in ons dorp behouden blijven, zonder na te denken dat daar soms moeite voor nodig is. Of dat er vanzelf bankjes geplaatst worden, of nieuwe bomen. Er karakteristieke panden te bewonderen zijn. Wie alles maar vanzelfsprekend vindt, gaat aan een heleboel voorbij. Ontzegt zich ook veel verwondering.

In deze nieuwsbrief daarom (weer) aandacht aan een keur van zaken, met het doel de vanzelfsprekendheid daarvan te ontmaskeren. Met misschien wat verwondering als gevolg. En de conclusie: er is nog veel het behouden waard!

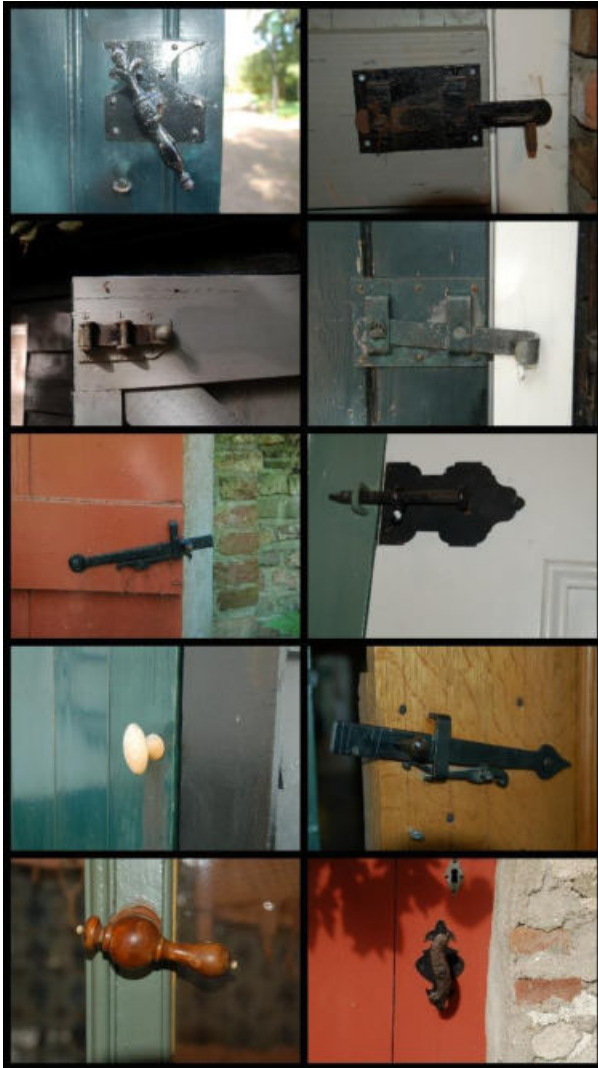
Liesbeth Leenman, redactie

Niet vanzelfsprekend, een zwaan die zich permanent gevestigd lijkt te hebben op de Kerkweg

KIJKEN IS WAT ANDERS DAN ZIEN

DEURKLINKEN

Evert van Lopik spotte heel wat mooi oud deurbeslag in ons dorp

Maak een rondje door het dorp en je ziet deuren in alle soorten en maten. Maar ooit gelet op de manier waarop een deur gesloten wordt/blijft? Leuk om eens op te letten: het deurbeslag. Eén van de oudste vormen is de deurklink. Dat is iets anders dan de meer voorkomende deurkruk. Een deurklink wordt ook vallend sluitijzer genoemd. Een lesje 'deurklink', over klinkneuzen en oploopruggen. Een klinkstel is een hulpmiddel om een deur gesloten te houden. Het belangrijkste onderdeel van een klinkstel is de klink. De klink is een platte staaf ijzer. Deze platte staaf ijzer is aan een kant draaibaar aan de deur bevestigd. Bij het sluiten van de deur valt de andere kant van de klink achter een haak, de zogenaamde klinkneus, welke aan het deurkozijn is bevestigd. Als de deur dicht is en de klink in de klinkneus valt is de deur vergrendeld. Om de deur te ontgrendelen kun je de klink eenvoudig optillen.

Om de klink vanaf de andere kant van de deur te kunnen bedienen, zit er vaak een knopje door een gat in de deur welke onder de klink steekt. Door dit knopje te bewegen til je de klink van buiten af op en kun je de deur openen. Als de deur dicht waait of geduwd wordt glijdt de klink over een oplooprug die aan de klinkneus zit zodat de deur dicht valt. Een mooi detail om naar te kijken bij een wandelingetje! En dan hebben we het over fraaie oude deurkrukken en schuiven nog niet eens gehad.

DE SCHELFPLAATS

Bij een van de bruggen in de Parallelweg was ooit een opslagplaats voor griendhout, genaamd De Schelfplaats. De polder in Hardinxveld en omgeving was in de eerste eeuwen na de ontginning in gebruik als landbouwgrond, waar graan werd geteeld. Maar ergens in het begin van de 16^e eeuw steeg het buitenwater (wat nu de Merwede is) en zakte de bodem van de Alblasserwaard. Daarbij ontstond het probleem dat kwelwater onder de rivierdijk door sijpelde.

Door deze vernatting van het gebied was er geen graanteelt meer mogelijk. Eerst voldeed veeteelt als alternatief, maar in die zuidrand rond Hardinxveld bleef het daarvoor eigenlijk ook - nog - te drassig. Daarom ging menig grondbezitter over op de teelt van griendhout. Dat werd gebruikt voor de productie van werktuigen, hoepels om tonnen en vaatjes, maten voor de dijkwerken en nog veel meer doeleinden.

Het was in die tijd heel gebruikelijk dat alle goederenvervoer over water gebeurde. Het hout dat in de grienden in de polder Beneden Hardinxveld was gehakt werd met een schouw door de sloten afgevoerd naar deze schelfplaats. Daar werden de bossen griendhout in schelven gezet en op die manier opgeslagen in grote stapels.

Houtschelf bij van Loon in den Bout (foto fb Oud Hardinxveld-Giessendam)

Sinds kort heeft de Gemeente Hardinxveld-Giessendam hier een bankje geplaatst. Een mooie plek om bij te komen van een wandeling of om als fietser even uit te rusten. Uitkijkend op deze mooie en historische omgeving is het eenvoudig om je gedachten te laten teruggaan naar vervlogen tijden, toen griendwerkers en hun bazen hier de dienst uitmaakten.

Dick de Jong

Een bankje om te mijmeren over houtschelven en meer

MOOI GROEN

Helaas gaan bomen, net als alle andere levende organismen, een keer dood. Dat kan zijn een natuurlijke dood door ouderdom, maar soms ook een vroegtijdige door kap. Op de Parallelweg, de laan in ons dorp met de meeste bomen, gebeurde dat ook. En dan kan er zomaar een naar gat ontstaan in het groene lint. Wat gelukkig dat de gemeente het daar niet bij heeft gelaten! Een paar jonge kastanjabomen zijn aangeplant om daar te wortelen en groot te groeien. Zó, dat het straks weer één grote groene parasol is daar aan de Parallelweg. Een feest om onder door te gaan!

Twee jonge kastanjabomen mogen hier groot groeien

VAN A NAAR B

Voor ons is het de gewoonste zaak van de wereld dat we ons over een weg of een straat kunnen begeven. Als we ergens naar toe moeten, vinden we gebaande wegen en kunnen we kiezen welke route we nemen. Dat was ooit anders. In de tijd voor de ontginning van ons woongebied, dus voor de 11^e eeuw na Chr., was het hier vrij ontoegankelijk. Wat nu de Alblasserwaard is was toen een onderdeel van een brede delta van de Rijn en de Maas, die zo groot was dat deze van het huidige Katwijk tot onder in Zeeland liep. Er stroomde constant water in westelijke richting. Daarin ontstonden onder meer ophogingen door aangevoerde sedimenten (zand, grind en modder). Dat water voerde ook zadjes mee en die vonden een voedingsbodem in die hogere stukjes en zo ontstond er een ruigte van struiken en bomen. Praktisch onbegaanbaar. Alleen langs de rivier zal het beloopbaar zijn geweest.

Nederzetting in vroeger tijden

Ergens in wat nu Boven-Hardinxveld heet, ontstond een kleine gemeenschap. Wellicht aan binnenkant van de veilige dijk. Hoewel die dijk toen zeker nog erg laag geweest zal zijn. Veel meer als een kade was het niet. Mogelijk werd die kade al snel na de bouw van de huisjes, mogelijk vissershuisjes, gebruikt als pad om van hier naar daar te gaan. Het meeste 'verkeer' zal toen toch al gebruik hebben gemaakt van de platgetreden graspaden van het ene huisje naar het andere. Maar ver ging men nooit. Hooguit naar de burens.

Detail van de Peutinger kaart uit de tijd van de Romeinen; ons gebied ligt rechts.

In Giessendam ging dat anders. Daar werd op de plek waar nu de kerk van Giessen-Oudekerk is, mogelijk wat eenvoudige boerderijen bij elkaar gebouwd. Eenvoudige boerenbeoeningen, waar mens en dier onder hetzelfde dak sliepen. Wellicht was er een gemene (gemeenschappelijke) bleek en deelde men een bakhuisje voor het bakken van brood. De

bewoners daar waren wellicht vanaf de rivier, nu de Merwede, via de Giessen hier terecht gekomen, een veilige plek aan een meander in het riviertje.

Nadat de Giessen was afgedamd, werd de bewoning rond die dam geconcentreerd. En ontstond er een lange rij van weilanden met boerderijen aan de noordkant van de Giessendijk, 'huisteromop'.

Ontginning

Maar eerst was er de ontginning. Die begon in ons gebied in het Noordoosten en breidde zich steeds verder uit richting Zuidwesten. Eerst langs de rivieren. Daar werden stukken grond uitgegeven aan pioniers, die in enkele jaren van zwoegen en zweeten er bouwland van moesten maken. Voor de afwatering werden er tussen de verschillende percelen slooten en daartussen greppels gegraven. De daarbij gewonnen grond werd gebruikt om het land op te hogen, zodat dit droog genoeg was om er graan te gaan telen. De voorkant van zo'n perceel werd gevormd door de dijk die langs de Merwede of de Giessen lag. Aan de achterkant kwam een achterdijk. Voor afsluiting van de percelen en om later de landopbrengst te kunnen afvoeren. Soms werden die achterdijken later de tiendwegen. Daarover een volgende keer meer.

Dick de Jong

EXTRA BANKJES IN HET DORP

Hoe fijn is het als je tijdens een wandelingetje door het dorp de kans krijgt om even uit te rusten of om lekker even van het uitzicht of het zonnetje te genieten. Het is dan ook verheugend nieuws dat de gemeente extra bankjes op verschillende locaties in het dorp gaat realiseren. Ieder die wilde, kon opties voor locaties indienen. Stichting Dorpsbehoud heeft ook diverse ideeën aangedragen. Onlangs kregen wij het bericht dat vijf daarvan gehonoreerd zijn, te weten: 1. Schapedrift (tegenover Moerbeij), 2. Schapedrift (ca. 100 meter ten westen van halte Giessendam), 3. Parallelweg (nabij brugje Molenvliet) en 4. Weideveld (hoek Stationsstraat). In de meeste gevallen is hier inmiddels een bankje met afvalbak geplaatst. Een vijfde bankje aan Het Laantje/de Wiel zal naar verwachting medio mei 2024 neergezet worden.

Uit het oogpunt van duurzaamheid worden sommige bankjes en/of afvalbakken van elders verplaatst. Een goede actie waarvan hopelijk veel inwoners van genieten zullen!

Even uitblazen met uitzicht!

KARAKTERISTIEK PAND UITGELICHT

PEULENSTRAAT 210

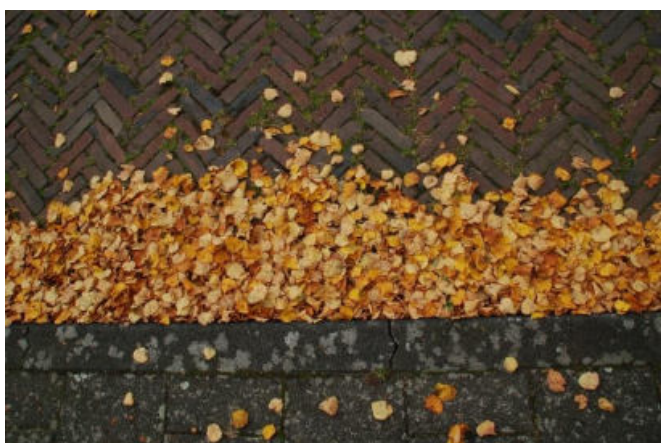
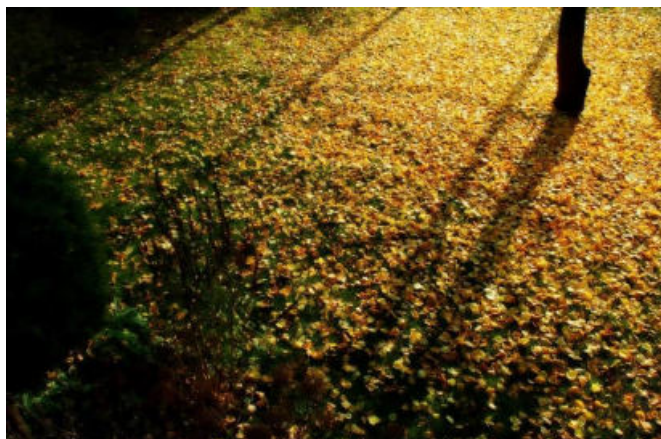
Ooit stond het ingeklemd tussen andere bebouwing, als statig woonhuis in de Peulenstraat, nummer 210. Tegenwoordig is het een hoekpand en heeft het een andere functie gekregen. Maar als je er eens even voor gaat staan, is de allure van toen er nog aan af te zien. Let alleen al eens op het fraaie siermetselwerk onder de goot. De dakkapel met pilasters en fraai bewerkte kroonlijst. Het rode metselwerk dat in de gevel verwerkt is als zogenaamde speklagen en de strekkenrollagen boven de kozijnen. De bovenramen hebben nog gedeeltelijk het originele glas in lood.

Aangezien deze deftige dame aan het einde van de 19^e eeuw gebouwd is, is zij al ruim boven de 100. Gelukkig is zij niet onder de slopershamer bezweken, zoals haar linkerbuurman destijds. Voor het aanzien van het dorp is te hopen dat zij moedig stand houdt!

Een imponerend pand, Peulenstraat 2

SEIZOENSPLAATJES

Boeiend lijnenspel met vallend blad

WILT U DE NIEUWSBRIEF OOK GRATIS ONTVANGEN?

STUUR EEN E-MAIL NAAR NIEUWSBRIEF.SDB@GMAIL.COM

COLOFON

Redactie : Liesbeth Leenman
Tekst : Liesbeth Leenman, Dick de Jong
Foto's : Evert van Lopik, Liesbeth Leenman
secretariaat : Kerkweg 72, 3371 AG Hardinxveld-Giessendam

www.dorpsbehoudhg.nl

dorpsbehoudhg@kpnmail.nl